

PÉČE o zuby

Zdravá dutina ústní je důležitou součástí zdraví a pohodlí každého jednotlivce. Z vlastní zkušenosti každý zná, co je to bolavý zub či nepříjemný zápach linoucí se z dutiny ústní. Onemocnění dutiny ústní psů a koček jsou jedním z nejčastějších důvodů návštěvy ordinace veterinárního lékaře.

V literatuře se uvádí, že 60 až 80 procent psů a koček starších 3 let trpí nějakým stupněm onemocnění dutiny ústní. Nejčastěji se jedná o tzv. periodontální onemocnění. Srovnáme-li tento stav s člověkem, jejím ekvivalentem je všeobecně známá paradentóza. Kromě toho, že se jedná přímo o onemocnění dutiny ústní, mnohé studie prokázaly negativní vliv periodontálního onemocnění ve vztahu s onemocněními srdce, ledvin a jater. V okolí dásní a zubů se nachází velké množství cév, do kterých mohou bakterie proniknout a jimi se dostat do vnitřních orgánů.

Periodontální onemocnění

Jde o onemocnění závěsného aparátu zubu. Každý zub je

pomocí vazy ukotven v jamce kosti čelistní. Toto ukotvení a kost čelistní kryje dásně. Pomocí vazy a dásně zub pevně drží na svém místě. Jsou-li tyto struktury ovlivněny patologickým procesem, dochází k uvolnění zubu a jeho následné ztrátě. A právě tyto struktury jsou při periodontálním onemocnění postižené.

Zubní plak

Každé onemocnění má svůj vývoj a příčinu. Příčinou periodontálního onemocnění je zubní plak. Zubní plak je na počátku tvořen tenkým filmem organických látek, které pocházejí ze slin, tzv. zubním povlakem. Proteiny slin se přichycují na povrch zubu a na ně se potom přichytí bakterie, které začnou vytvářet zubní plak. Zubní plak vzniká již

několik dní pro prořezání korunky zubu. Růst zubního plaku je způsoben přichytáváním dalších bakterií na povrch zubu. V konečném důsledku se zubní plak skládá z různých bakterií a jejich produktů, složek slin, odpadních látek v ústní dutině a z buněk sliznice a zánětu. Zpočátku se plak hromadí na povrchu zubu nad dásní, ale poté, pokud není odstraněn, přechází i pod dásně.

Nahromadění plaku na povrchu zubu vyvolá zánětlivou reakci přilehlých tkání dásně. Je také prokázáno, že odpověď organismu na bakterie v plaku přímo vede k poškození okolní tkáně. Neprovádějí-li se žádná opatření pro odstranění zubního plaku, tento slouží jako organické lůžko pro následnou mineralizaci a tvorbu

zubního kamene. Vlastní mineralizace začíná již dva týdny po vytvoření zubního plaku. Zdrojem minerálů pro tvorbu zubního kamene jsou sliny. Povrch zubního kamene je nepravidelný, drsný a pokrytý plakem, který umožňuje jeho další ukládání a tím jeho zvětšení. Samotný zubní kámen se nepovažuje za příčinu dalších změn, poněvadž sám o sobě nezpůsobuje zánět dásní. Zubní kámen tedy spíše působí jako místo zadržování zubního plaku. Z uvedeného je patrné, že primární příčinou periodontálního onemocnění je hromadění zubního plaku na povrchu zubů a právě opatření zaměřená na jeho odstranění jsou účinnými nástroji jak zamezit vzniku a vývoji periodontálního onemocnění.

Vlastní periodontální onemocnění se vyvíjí ve dvou stádiích: **1. GINGIVITIS** První příznaky jsou spojené s gingivitidou (zánět dásní), a není-li tento zánět patřičně ošetřen a léčen, přechází do stadia periodontitis. Zánět dásní vzniká v důsledku nerušeného hromadění zubního plaku. To také dává definici gingivitidy - jde o vratný, plakem způsobený zánět, omezený na strukturu dásně. **2. PERIODONTITIS** Stadium periodontitis je nevratný, plakem vyvolaný zánět, který postihuje dásně, závěsný aparát zubu a tkáň kosti čelistní. Je důležité si uvědomit, že zánět dásní je onemocněním vratným, kdežto dojde-li k vývoji periodontitis, jedná se o proces nevratný a dochází většinou k trvalé ztrátě zubu. Z různých prací je jisté, že u jedinců se zdravými dásněmi, tedy bez gingivitidy, periodontitida nevznikne.

Hlavní klinické příznaky svědčící o gingivitidě či periodontitidě jsou výrazný zápach z dutiny ústní, snížený příjem krmiva nebo problémy při jeho příjmu, se žvýkáním, změna chování ve smyslu rozmrzelosti až agresivity. V pokročilých případech se může objevit slinotok, otok tváře

a případně hnisavá píštěl na tváři a méně často se objeví výtok z nosu spojený s frkáním a kýcháním. Zápach z dutiny ústní bývá to první, čeho si majitel zvířete všimne, a bývá to také ve většině případů důvodem návštěvy veterinárního lékaře. Při vyšetřování dutiny ústní obvykle zjistíme nánosy zubního kamene na zubech (krémově hnědý tvrdý materiál) a odhalení krčků zubů v důsledku ústupu dásně. Dásně jsou zarudlé, oteklé a mnohdy krvácejí. V pokročilejších stádiích periodontálního onemocnění se kvůli bolesti jen velmi obtížně manipuluje s dutinou ústní a mnohdy je potřeba konečně vyšetření provést v narkóze.

Péče o chrup

Stejně jako u lidí platí i u psů a koček, že pro snížení rizika vývoje periodontálního onemocnění se osvědčila kombinace vyrovnané výživy, pravidelného vyšetřování, čištění zubů a kvalitní program domácí péče. Míra péče o dutinu ústní se řídí stupněm závažnosti periodontálního onemocnění, který je možné zjistit při vyšetření veterinárním lékařem. S péčí o dutinu ústní bychom měli začít již u štěňat a mladých psů. Neboť zubní plak se začne ukládat na zubech krátce po jejich prořezání. Také štěně se snáze naučí této pravidelné manipulaci s dutinou ústní a nakonec zjistí, že jde o příjemnou činnost. Základem doma prováděné péče o zuby je čištění zubů, což je nejefektivnější metoda pro odstranění zubního plaku. Studie u bíglů prokázala, že při nulové ústní hygieně dochází k rychlému ukládání zubního plaku s následným vznikem zánětu dásní během několika týdnů. Psi krmení stejným krmením za stejných podmínek, kterým byly denně čištěny zuby, nevykazovali žádné příznaky ukládání zubního povlaku či zánětu dásní. Zatímco u lidí je denní odstraňování povlaku čištěním zubů ustáleným zvy-

kem, málo majitelů čistí psům a kočkám zuby pravidelně.

Co k takovému čištění potřebujeme? Je to kartáček a zubní pasta. Měli bychom používat kartáčky a pasty určené pro zvířata. Kartáček by měl být měkký a tvarovaný pro pohodlné používání v tlamě a na zubech vašeho psa. Kromě klasických kartáčků podobných lidským jsou na trhu i kartáčky, které se navlékají na prst. Pasty pro psy mají buď lákavé příchutě, nebo jsou bez chuti a po čištění chrupu těmito pastami se dutina ústní nevyplachuje. Nejúčinnější jsou pasty enzymatické, které obsahem enzymů zabráňují dalšímu množení bakterií v tlamě zvířete. Enzymy nejsou žádné cizorodé látky, ale jsou to látky, které stejným mechanismem jako sliny zabráňují množení bakterií v dutině ústní. V každém zubních past určených pro lidi, ty totiž obsahují složky, které dráždí žaludek.

Jak štěně, tak i staršího psa je nutné nejdříve tuto proceduru naučit. Pokud to již umí, je čištění zubů u psů jednoduché a nezabere mnoho času. Ideální je čistit zuby vašemu zvířeti každý den ve stejnou dobu, kdy na to budete mít dostatek času. Při vlastním navykání prvních několik dní jednoduše držte své zvíře, jako když si s ním normálně hraje, a jemně masírujte vnější stranu jeho tlamy - na počátku zhruba 1 až 2 minuty. Vždy, když skončíte, nezapomeňte jej odměnit zvýšenou pozorností a spoustou chvály. V dalších dnech, když si již zvíře na tuto novou aktivitu zvykne, naneste si na prst trochu pasty a nechte jej tuto pastu ochutnat. Dalším krokem je použití kartáčku. Dejte menší množství pasty na kartáček, nadzdvihněte horní pysk zvířete a přiložte kartáček na jeden z horních zubů. Pomalými krouživými pohyby tento zub jemně čistíte včetně okolní dásně. Každý den postupně zvyšujte počet čistěných zubů. Postupujte pomalu

a nepokračujte, pokud se zvíře nebude cítit pohodlně. Dopracujte se tak k průměrnému 30sekundovému čištění na každé straně a neustále nezapomínejte na odměnu a pochvalu. Důležité je být trpělivý, postupovat pomalu a nezapomínat na pochvalu. Když toto zvládnete, zvíře si v danou stanovenou hodinu rádo zopakuje tuto příjemnou proceduru. Staršího psa nelze vždy této péči naučit. Proto někteří výrobci zubních past pro psy pamatují i na tento fakt. Dodávají pasty s násadkou (není vždy nutné), které stačí psovi aplikovat na zuby. Tyto pasty obsahují enzymy a abrazivní složky, čímž napomáhají odstranění zubního plaku, aniž by bylo nutné mechanické čištění. V záplavě povinností, které většina z nás má, se ne vždy najde čas na čištění zubů vašeho zvířete. Pro tento případ tu máme alternativní cestu a tou je podání speciálních zvyka-

cích plátek, které také obsahují enzymy. Kromě mechanického a enzymatického působení v dutině ústní se ještě stimuluje slinění a sliny obsahují látky, které působí proti bakteriím. Nezastoupí to však důkladné vyčištění zubů kartáčkem a pastou, ale alespoň částečně vám to nahradí pocit, že dnes nemáte čas na čištění zubů vašeho zvířete.

Závěrem

O tom jak často čistit zuby bylo provedeno několik studií, jejichž závěrem je, že ideální je čistit zuby každý den (pro lidi zažitá rutina) nebo alespoň vícekrát než třikrát do týdne. Pokud jste tento článek dočetli až sem, pak již víte o vzniku a vývoji periodontálního onemocnění a jaká může být prevence. Odměnou vám bude zvíře, které bude zdravější a nebude okolí obtěžovat zápachem z tlamy.

MVDr. Roman Kvapil